

A ZENEI NEVELÉS KORRELÁCIÓJA MÁS TANTÁRGYAKKAL

EVA BALAŽEVIĆ

A művészeti nevelés sokoldalú összefüggését az óvodában, iskolában is keressük és a nevelésben szeretnénk a komplexitását megvalósítani. Gyakorlati megvalósítása, módszere azonban attól függ, hogy megértjük-e, mi a művészetek, az esztétikai szépségek, az esztétikai élmények közös alapja (Forrai 1993: 19).

Ez elsősorban egy közös művészetnevelési szemlélet:

– észrevenni (észrevetetni) az egyforma hétköznapiakban a különlegest, a szépet, aminek örülni lehet,

– tisztelni a környezet harmóniáját, rendjét, a művészeti alkotások sokféleségét, felkelteni az önkifejezés vágyát, az alkotókedvet, értékelni a mű fölértékelten érzett örömet.

Milyen sajátosságokat találhatunk a művészetekben?

Egy színes kép, egy szép dallam a gyermekben belső visszhangot, érzelmet kelt. A látás, a hallás sokféle hatása belső képekké alakul, melyeket a gyermek emlékezetében elraktároz. Minél gazdagabb ez az emléktár, annál színesebb a gyermek képzelete. Ezt tudva a tanítónő igyekezzen sokféle élményt, örömet szerezni a gyermeknek, és ne kívánja a gyermek érzelmeit szavakban megfogalmaztatni.

A belső képek a gyermekben sokkal színesebbek, mint a szókinccse, amivel ki tudja magát fejezni. Elég a gyermek arcát, mozgását figyelni, hogy a hatást lemérjük (mozdulatlanul egy pontra néz, zene közben kicsit mozog, mosolyog, az arca komoly, odafordul a társához stb.) zenehallgatás közben.

Ha megkeressük a művészetek közös vonásait, elemeit, egyszerű lesz megtalálni az összefüggéseket. Igaz, a közös téma feldolgozása is lehet kapcsolat: pl. háziállatokat rajzolunk, háziállatokról énekelünk, háziállatokról beszélgetünk (pl. Szabó Lőrinc Falusi hangverseny című versének feldolgozása, illetve illusztrálása, valamint az ezt megörökítő kis dal éneklése), de ebben több a racionális, tárgyi összefüggés, mint a művészeti.

A témaazonosságánál fontosabbak a közös rejtett kapcsolatok, melyek minden művészet alkotóelemei: a hang, a kép, a mozgás jelképes, szimbolikus tartalma, amit mindenki szabadon, saját egyénisége, előző emlékei alapján fog fel, érez át. Ugyanaz a mese más-más képet jelenít meg, ugyanaz a szép dal más-más érzést fakaszt a gyermekben (pl. Saint-Saëns Az állatok farsangja című művében mindenki másként látja az elősereglő állatokat, másként ábrázolja azokat). A szabad képzetársítás lehetőségét tiszteletben kell tartani.

Zenehallgatás előtt nem kell elmondani, miről szól a dal, milyen a jellege, hanem olyan színesen, a zene karakterének megfelelően kell előadni, hogy hasson. Utána beszélgetni róla, a gyermekek véleményét kérdezni, érzelmeikről beszélni érzéskialtó ebben a korban. Ha pedig megszokják, hogy utána beszélgetés következik, a zene hallgatása közben erre a feladatra gondolnak, és nem a zenét élvezik.

Másik közös szemléleti vonás lehet az állandó nyitottság, érzékeny figyelem a színekre, arányokra, hangokra, zörejekre, mozgásokra. A tanító arckifejezéssel, egyszerű szóval, mozdulattal is ráirányíthatja ezekre a gyermekek figyelmét.

Ugyanúgy a gyermekek lelkes felfedezésére visszajelző tanító viselkedésével is értékkel, rájuk mosolyog, fejét csóválja, szóban is reagál. A pozitív megerősítések serkentést adnak újabb felfedezésekre. A nevelőnek tehát kiemelkedő szerep jut eme felfedezések serkentésében.

Az esztétikai nevelés egy komplex, sokoldalú összefüggést rejt magában, melyet a felnőtt már globálisan átlát, a gyermeknek viszont szüksége van segítségre a kapcsolatok kibogozásához.

A képi alkotásban, mozgásművészetben, zenében azonos alkotóelemek találhatóak meg: a zenei színek: a halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú különbségei. Mindezek rokon elemek, mert mindegyik feszültséget, erő kifejtést jelent. A halk, lassú, mély, pasztellszínű oldást jelent, kevesebb energiát igényel. A közös művészi érték ezek együttesében, egymáshoz viszonyulásában van (fény és árnyék, lassú és gyors mozgás, halk és hangos ének). Ezek áttételes hatása színesíti a belső gondolkodást, a képzeletet, a felfedezés örömét és az elvont fogalmak megértését is.

A formaalkotó, kompozíciós elv minden művészet alapvető kérdése. A tér (festmény, szobor, épület), irodalom (a cselekmény szála, a szereplők jellemzése), zenemű szerkesztésének megvannak a belső törvényszerűségei. Az egyes részek aránya (az ellentét-, azonosság-változás), vagy a hangerő, hangmagasság, fokozása jelenti a műalkotások eredetiségét, élvezhetőségét. Egy rajzlapon a kép elhelyezése, viszonya a térhez ugyanolyan kompozíciós kifejezés, mint a gyermekdalokban a motívumok ismétlése, változtatása, variálása. Az énekes játékok feszültsége-oldása az ismétlés közben fokozódik, és ezt még megerősíti a mozgás öröme és a társkapcsolat kellemes érzése is.

A zenei nevelés különleges helyet foglal el a művészetek között.

A mesét, verset szép előadásban a többiekkel együtt hallgatja, felnőttkorban már egyedül olvas. Felnőttként egy képet, festményt, szobrot egyedül is élvezhet, míg az óvodában, iskolában az óvónő, illetve a tanítónő hívja fel a gyermek vagy a csoport figyelmét valamilyen érdekes színre, formára, hangra.

A látás mozgás nélkül is adhat művészi élvezetet, de a zenében a hang és a mozgás együtt jár. A művészet befogadása kisgyermekkorban inkább közös élmény, amit a felnőttek tisztelete, lelkesedése, elmarasztaló ítélete is befolyásol.

A technika segítségével egyedül, otthon is meghallgathatunk egy kórust, zenekart, anélkül, hogy közvetlen emberi kapcsolatban lennénk a művészek-

kel. A hangokat egy zárt szoba mikrofonja szerterepítheti a világban anélkül, hogy látnánk azokat, akik hozzánk beszélnek.

Az iskola feladata minél több közös, emberi közelségű kapcsolattal zenei örömet szerezni a gyermekeknek, gépzene nélkül. Az otthon és elfoglalt szülők mellett a gyermekek ma sok időt töltenek a rádió, televízió, videó, számítógép előtt. A technika izgalmat, érdekes információkat adhat, de igazi katartikus élményt csak ritkán. Ha a legfogékonyabb korban, a hatodik és tizenhatodik év között egyszer sem járja át a gyermeket a zene életető árama, akkor később már alig fog rajta. Sokszor egy élmény egész életre megnyitja a fiatal lelket a zenének. Ezt az élményt nem lehet a véletlenre bízni: ezt megszerezni az iskola kötelessége (Forrai, 1993: 21).

Az óvodás- és kisiskoláskor még érzékeny, fogékony. Az ekkor szerzett élmények, megélt pillanatok életre szólóak. Gazdagítják a gyermekek lelki világát, emlékekkel színesítik a felnőttkort.

Korreláció: Egymást kölcsönösen feltételező dolgok vagy fogalmak viszonya, dolgoknak egymástól való függése, illetve egymásnak való megfelelése (Magyar Értelmező Kéziszótár, 1989: 764).

A tantárgyi koordináció (korreláció) kísérlet arra, hogy diszciplináris tantárgyak között tudatosan keressék a lehetséges kapcsolódási pontokat, bár ezen a szinten általában megelégednek azzal, hogy a különféle tantárgyak időbeli oktatását szinkronizálják. Ez azt jelenti, hogy az azonos évfolyamon tanítók előre egyeztetik saját programjaikat, így még a tervezés fázisában lehetőség van arra, hogy a különböző tárgyak tananyagaiból a fölösleges átfedéseket kiküszöböljék. Ez a kapcsolat lényegében egyenrangú viszonyt jelent a különböző tárgyak között, egyik sem domináns sem tartalmi, sem szemléleti vonatkozásban. Célja az átfedések kiküszöbölése és a más tantárgyban tanultak új szempontú megerősítése (Chrappán, 1998: www.oki.hu).

Ami a művészetekre és a természetre vonatkozik...

A művészetek műveltségi terület alapja a nemzeti és az egyetemes kultúra esztétikai jelentéseket is hordozó tartománya. E tág értelmezésből következően több részterületet tartalmaz, amelyek mindegyike céljának tekintti a gyermekek értékek iránti fogékonyágának fejlesztését, az érzékelés, a megértés, a hanggal, képpel, mozgással való kifejezés árnyaltságának fokozását.

A művészeti nevelésnek – értékközvetítő jellege folytán – meghatározó szerepe van a kulturális identitás kialakulásában, a csoportkohézió erősítésében, egyszersmind a személyiségfejlesztésben, az önálló, alkotó magatartás kialakításában.

A különböző területek közös vonása, hogy többnyire aktív befogadásra, a mélyebb megértést biztosító gyakorlati, sokszor alkotó tevékenységekre épülnek, és a művészethez, a kultúrához vezető személyes utak bejárására bátorítanak.

A művészeti nevelés hatékonyságát fokozhatja különböző területeinek integrációja, különösen pedig az, ha a művészet nem kizárólag izoláltan, önálló tantárgyakban jelenik meg, hanem más műveltségi területeknek is szerves részét képezi.

A művészet képes arra, hogy megragadja az anyag független szépségét. Arisztotelész a zene lélekformáló erejének tulajdonított nagy jelentőséget, mivel az képes az indulatok, szenvedélyek levezetésére és segítségével a katarzisz átélése lehetővé válik: megtisztulnak általa az erkölcsök. Egy szép dallam hallatán, egy fűszál nagyszerűségének felfedezésekor vagy a csillagok fénye láttán átélt boldogság által válik érthetővé a művészet, a szellemiség és a kozmikus lét kapcsolata.

Rousseau már a tizennyolcadik században felismerte, hogy a gyermekekre elsősorban az érzelmeink, a képzeletünk keresztül kell hatni, nem pedig racionális érveken keresztül. Az alkotóképesség fejlesztését szorgalmazza. Az ember számára mindkét világ – megismerési forma egyaránt fontos: az absztrakt gondolkodás éppúgy, mint a szemléletes, konkrét megismerés. Tehát a tudománnyal egyenrangú a művészet, mely a valóság megismerésének sajátos formája. Elősegíti a világ értékeinek, szépségeinek felfedezését, feleletet keres az élet nagy kérdéseire, s teszi mindezt érzékeny benyomások, élmények alapján.

A környezeti nevelés: kultúrára, életmódra és világgépre nevelés. Olyan pedagógiai folyamat, amelynek során formálódik az ember természet- és környezetszemlélete, környezeti attitűdje és gondolkodása, kialakul környezettudatos magatartása, a környezetéért felelős életvitele. Célja a természet- és környezetvédő gondolkodásmód és környezetbarát életmód kialakítása és terjesztése. Ez komplex cél, ezért számos területet érint: vannak tudományos, művészi, szociológiai, világnézeti vetületei is. A természeti és környezeti értékek közvetítője. Feladata a természetközpontú szemlélet, a készségek, jártasságok, pozitív attitűdök kialakítása. Az iskolán belüli és iskolán kívüli környezeti nevelésnek kiegészítő szerepe van. Tartalmát tekintve interdiszciplináris, vagyis nem köthető egyetlen hagyományos tantárgyhoz sem. A természettudományos tárgyak anyagába éppúgy beépíthető, mint a humán tárgyakéba.

A környezeti nevelés akkor eredményes, ha az egész személyiséget áthatja. Ha felkelti az érdeklődést, a kíváncsiságot, kibontakoztatja a képzeletet. Időt enged az örömteli rácsodálkozásra, a gyönyörködésre, a szépség élvezetére.

Az élménygazdag – lehetőleg természetes – környezet tág lehetőséget teremt a felfedezésre, a beleélő képesség fejlesztésére, a változatos tevékenykedésre. A játékhelyzetek, a szenzitív környezetpedagógia alkalmazása segíti a ráeszmélés, befogadás, feldolgozás folyamatát, melynek során finomítja az érzékszerveket, segíti a környezetempátia fejlődését. Fejlődik a lényeglátás, gazdagodnak az érzelmeink. Hatása az egész személyiséget érinti. Az érzelmi, értelmi és mozgásos szféra egyaránt fontos. Az egyén által fenntartott értéktudat az értékelésben érhető tetten, mely során a kultúra által létrehozott értékek szerint rendezzi a világot. A személyiség által vallott értékek erőteljesen meghatározzák az attitű-

döket, melyek az etikai, esztétikai irányultságot befolyásolják, és sajátos szellemi látásmódot hoznak létre.

A művészet a valóság megismerésének sajátos formája: érzékenység az élet szépségeinek, értékeinek felfedezésére. A művész képes a kimondhatatlan kifejezésére, a megszokottól eltérő világszemléletre. A vizuális művészet, a zene, az irodalom s a művészet megannyi ága alkalmas arra, hogy képet adjon arról az érzéki és szellemi háttérrel, amely a természet és lélek, a tudat és tudattalan közötti szakadék áthidalására alkalmas.

A művészeti nevelés során formálódik az ember művészetszemlélete, nyitottá válik a nemzeti és egyetemes kultúra és annak környezetesztétikai értékei elfogadására, képes lesz a művészeti alkotások megértésére, aktív befogadására, átélésére. A művészeti nevelés akkor eredményes, ha a befogadón és a kognitív ismeretek megszerzésén túl felkelti az alkotás, teremtés, létrehozás iránti érdeklődést és vágyat. Akkor éri el a célját, ha szenzitív pedagógiai módszerek következtében a befogadó is érzékennyé, fogékonyá, a művészi élményekre fokozottan visszahatóvá válik valamennyi művészeti ág: irodalom, zene, vizuális kultúra stb. területén.

A zenei neveléssel nemcsak a zeneórákon foglalkozunk. A zenei nevelés az irodalommal, vagyis az anyanyelvvél van a legszorosabb kapcsolatban. Kapcsolatba hozható azonban, és kapcsolatba is kell hozni minden más tantárgygal, aktivitással, sőt még a szabad idővel is.

Zenei nevelés – magyar nyelv

A nyelv és a zene együttes igénybevételével komplex módon alakítjuk a gyermek ízlését, valamint érdekeltségét a szép beszédre. Egyszerre adunk ösztönzést az értékes irodalmi alkotások és zeneművek megismerésére.

Az anyanyelv oktatásában nagyon fontos a szép és pontos kiejtés fejlesztése a tanulóknál. A helyes beszéd kialakulását főként az I. és II. osztályokban kell irányítani. Ebben a korban még nagy jelentősége van a hanglejtésnek és beszédintonációnak. Itt siet a zenei nevelés az anyanyelv segítségére: a dal vagy mondóka szabályosan ismétlődő lüktetése, a prózai beszéd folyamatossága, valamint a vers iránti érdeklődést készíti elő.

A mondókák, a kiszámolók, a gyermekdalok lassan, ritmikusan kiejtett szövegét pontosabban meg tudják figyelni, majd utánozni. Sokszor a mozgással egybekötött cselekvések a szavak helyes értelmezését eredményezik. Pl.:

Mondókák:

- Zsófi, Zsiga, Zsuzsika...
- Töröm, töröm a mákot...
- Fáj a kutyámnak a lába...
- Fut, szalad a pejkió...

- Réce, ruca, vadliba...
- Kipp, kopp kalapács...

Kiszámolók:

- Gyertek, lányok, iskolába...
- Megy a kutya Szentes felé...
- Ó, ó, ó tündérművész...
- Budapesten volt egy bolt...

Gyermekdalok:

- Hívogat az iskola...
- Száraz tónak...
- Erdő mellett...
- Egy kis malac...
- Dolgozni szaporán...
- Süssünk, süssünk valamit...

Hasznosak a népi gyermekdalok, a népdalok ahhoz, hogy a gyermekek megismerjék népünk eredetét, életét és szóhasználatát. A népdalok dallama és ritmusa pedig elárulja a dal hangulatát. A népdalok felhasználásából még számos előnyünk származhat: segíti a beszéd kialakulását, a szép kiejtést, és bővíti a szókincset, zeneileg értékes, évszázadokon át csiszolódó anyag, ízes beszédet és hangkészletet tehetnek magukévá a gyermekek. Az ilyen zenei táplálékon fejlődő gyermekek a komoly zeneirodalom példáit is kötni tudják az anyanyelvórákon elhangzó irodalmi alkotásokhoz.

Népdalok:

- Tavaszi szél vizet áraszt...
- Széles a Duna, magas a partja...
- Sárga csikó, csengő rajta...

A művészi értékű, gyermekeknek írt műzene azért fontos, mert a versek, mesék sok olyan témát ölelnek fel, amit ezekben a dalokban is megtalálunk. Ha a szövegek ritmikailag összesimulnak a dallammal, akkor kétszeresen is hasznosak a gyermekek ízlésfejlesztésére. Ezzel differenciáltabb megfigyelésre készíthetjük a tanulókat.

Énekes műzenék:

- Kodály Zoltán: Ó, ha cinke volnék...
- Kodály Zoltán: Magas fenyő...

Hangszeres műzenék:

- W. A. Mozart: Keringő
- L. van Beethoven: Dal

A zenei nevelés legfontosabb eleme a daltanítás. Az új dal szövegét olvasással kell ismertetni. A dal szövegének tartalma felkelti a gyermekek érdeklődését, fontos, hogy megértsék annak tartalmát. Ezt magyarázattal lehet elérni. A dalokban általában néhány ismeretlen, idegen szó is előfordul, amelyeknek értelmezésével kíváncsivá lehet tenni a tanulókat, hogy kutassanak a szavak eredete és értelme után. Így nemcsak a zenei készségük, hanem anyanyelvi kultúrájuk is formálódik, fejlődik.

Ez a korreláció fordítva is érvényes. A magyarórák nem is képzelhetők el zenei aláfestés nélkül. A verset és az éneket a ritmus, a hangzás, a hangulat átélése nagyon közel hozza egymáshoz. Ezt a természetes és évezredek óta fennálló kapcsolatot a vers és a zene között már alsós osztályokban is meg kell éreztetni a tanulókkal: verstanítás közben ritmikus mozdulatokat végezni, körjátékot játszani, vagy amennyiben van a versnek megzenésített változata, akkor azt is meghallgathatjuk. Ha zenével társítjuk az irodalomórák anyagát, a gyermekeket rávezethetjük a magyar nyelv ereszkedő dallamának megszokására, felkeltjük a beszédkedvet, gyarapítjuk szókincsüket, nyelvi leleményességüket, az adott helyzethez illő beszédfordulatokat, mimikát, gesztusokat tanulhatnak játékosan. A zenei aláfestéssel megszervezett irodalomórák kitérnek a költészet aranykapuját.

Zenei nevelés – matematika

Matematikaórán is használhatunk zenei elemeket. Főként az I. osztályban, amikor a gyermekek a számokat tanulják, előnyös lehet a mondókák alkalmazása. Pl.

- 1 – megérett a meggy,
- 2 – csipkebokorvessző
- 3 – te vagy az én párom
- 4 – biz oda nem mégy
- 5 – érik a tök
- 6 – hasad a pad
- 7 – lepényt süt a pék
- 8 – üres a polc
- 9 – Kis Ferenc
- 10 – tiszta víz, ha nem tiszta, vidd vissza,
Majd a cica megissza.

A számok tanulásakor, számolásakor, a szabályok tanulásakor vidám, könnyed hangulatot lehet teremteni egy-egy mondókával, dalocskával. Arra ügyelni kell, hogy mindig odaillő, célszerű zenei anyagot válasszunk.

Számok tanulásakor:

- Három madár tollázkodik...
- A kállói szőlőbe...
- Egy, kettő, három...

A II. osztály matematika tananyagában benne vannak a hét napjai, a hónapok nevei. Ehhez a tananyaghoz is található megfelelő mondóka, dal:

Mondókák:

- Napok...
- Hónapok...

Dalok:

- Hétfő, kedd, szerda, csütörtök...
- Csütörtökön virradóra...

Még a későbbi osztályokban is a hangulatkeltésnél hatásos lehet egy-egy kedvelt dalocska közös eléneklése. Ha fáradtak a tanulók, pár percnyi zenehallgatás vagy éneklés elegendő ahhoz, hogy felüdüljenek.

Zenei nevelés – környezetünk (I. és II. osztályban), illetve természet és társadalom (III. és IV. osztályban)

Zeneórákon, ha a tanítási egység a természet- és társadalomismeret témaköréhez közel áll, akkor kis bevezető magyarázattal érdekesebbé tehető a tanítandó anyag a gyermekek számára.

A bevezetés lehet beszélgetés, élménybeszámoló, képek nézegetése az adott témakörben.

Természet- és társadalomismeret órákon is lehet önfeledten énekelni. Majdnem mindegyik tanítási egységhez illeszthető egy-egy zenei darab. A családnak, a munkának, az évszakoknak, a növényeknek, az állatoknak bármikor találhatunk odaillő dalt. Így könnyebben tanulnak növendékeink, vidámabb az osztály hangulata, maradandóbb a tudás.

A család témaköréhez tartozó tanítási egységekhez bármikor könnyen találhatunk odaillő zenei anyagot:

- Szülőföldem tája...
- Apámért s anyámért...
- Dolgozni szaporán...
- Én kis kertem...
- Aki szorgoskodik...

Zenehallgatásra alkalmas Zelk Zoltán *Este jó* című versének megzenésített változata.

Az évszakok témakörének tanítási egységei is élénkíthetők, vidámmá tehetőek egy-egy dallal minden korosztály részére:

Tavaszi témára:

- Jön a tavasz...
- Kicsi őz, fuss ide...

Nyári témára:

- Már tapsoljunk...
- Száll az ének...

Őszi témára:

- Őszi dal...
- De jó a dió...
- Érik a szőlő...

Téli témára:

- Hull a hó...
- Jaj, de árva...

Az állatok és növények témaköre és tanítási egysége is gazdagítható, élvezetessé tehető mondókázással, énekléssel:

Növényekkel kapcsolatos mondókák, illetve dalok:

- Hüvelykujjam almafa...
- Kiskertemben az ürge...
- Sárga rózsza vadvirág...
- Bársony ibolyácska...
- Csicseri borsó...
- Bújj, bújj zöld ág...

Állatokkal kapcsolatos mondókák, illetve dalok:

- Dirmeg, dörög a medve...
- Egyszer egy erdőben...
- Fáj a kutyámnak a lába...
- Egy kis malac...
- Hová mégy te, kis nyulacska...
- Háp, háp, háp...
- Mackó brummog...

A pedagógus kedvére válogathat az értékes gyűjtemények gyermekdal-irodalmából, mindig szem előtt tartva a korosztály és a gyermek képességeit.

Zenei nevelés – idegen nyelv

A zenei neveléssel kapcsolatba hozhatjuk még az idegen nyelv tanulását is. Jó, ha nemcsak szavakat, nyelvtant, névelőket, végződéseket és kiejtést tanulnak a gyermekek, hanem mondókákat, verseket és dalokat is. Tehát itt a korreláció sokszoros. Mondókázzanak, énekeljenek szerbül, németül, angolul. Egyszerűbb dalok hallgatásakor és éneklésekor könnyebben emlékezetükbe vésődik a helyes kiejtés.

Zenei nevelés – képzőművészeti kultúra:

Rajzórán rajzoljanak a gyermekek zenére. A válogatott anyagunk alkalomhoz illő, művészi kínálat legyen. Zenei aláfestés mellett szabadabb úton ível a képzeletük. Az óra végére fantáziadús, színes és ötletes alkotások készülhetnek. Egy-egy megzenésített vers vagy gyermekdal ihletet adhat képzőművészeti alkotások készítéséhez bármely témakörből.

Zenei nevelés – testnevelés:

Testnevelésórákon tornázzanak, tornázhatnak a gyermekek zenére. Így fejlődik ritmusérzékük, könnyed, szép lesz a mozgásuk. A tanulók zenére sétálhatnak, futhatnak – a ritmikus járás magatartásuk és mozdulataik biztonságát és összehangoltságát fokozza. Zene kíséretével végezhető a bemelegítő gyakorlatok is. A gyermekek örömmel, felszabadultan, könnyedén végzik a feladott gyakorlatokat, közben csiszolódik hallásuk, a ritmushoz igazodik a mozgásuk. Egy időben énekelnek és mozognak a gyermekek.

A tornaórán tanult ügyességet, mozgási készséget visszafelé is felhasználjuk – ének közben egyensúlyozunk, ugrálunk, guggolunk, átbújunk. Tehát a korreláció kölcsönös. Az óra befejező részében a szervezet lecsillapításakor alkalmasak a különféle népi gyermekjátékok, amelyek kevés és kimért mozgást igényelnek. Pl. Bújj, bújj, zöld ág...

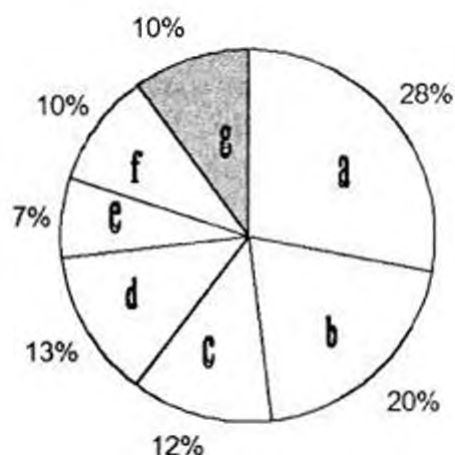
Zenei nevelés – szabad idő:

Az említett tantárgyak mellett még osztályfőnöki órákon, lazításként és a jókedv megteremtése érdekében is alkalmazzuk a zenei nevelés elemeit. Jó ez örömszerzésre, bánat csillapítására és hangápolásra is.

Órák közötti szünetekben, rossz, esős időben, amikor a gyermekek nem mehetnek ki az udvarra, akkor nyitott ablaknál kedvükre szabadon énekelhetnek, mozoghatnak, táncolhatnak. Így könnyebben leküzdik a bennük felgyülemlett feszültséget, erőt, és kielégítik a játékszükségletüket.

A tanulmányi séták, kirándulások is sok alkalmat adnak a zenei igény kielégítésére. Teljesebb lesz a kikapcsolódás mindenki számára.

Ha ilyen lelkülettel és ilyen szellemben neveljük a gyermekeket, akkor biztosítjuk számukra az igazi testi és lelki fellendülést és fejlődést. Ily módon pótolható a tananyagban kis mértékben jelen lévő zenei nevelés, mert a többi tantárgyhoz viszonyítva a mai tantervekben nagyon kevés teret adnak a tiszta zenei nevelésnek, amit a következő kördiagram ábrázol:

- a) Anyanyelvápolás
- b) Matematika területe
- c) Társadalmi ismeretek
- d) Természettudományi ismeretek
- e) Politechnikai oktatás
- f) Testnevelés
- g) Esztétikai nevelés

Így van jelenleg a tantervben, az iskoláinkban. Ám, ha a pedagógus szívügyének tekinti a munkáját és főként a tanulóit, akkor a zene hiányát pótolhatja a korrelációk mind gyakoribb alkalmazásával. Ezzel könnyebben megvalósíthatja az általános iskolai énektanítás tantervi céljait, amelyek a következőket foglalják magukba:

- az énekhang ápolása
- az éneklési készség fejlesztése
- a zenei alpműveltség elemeinek elsajátítása (zenei írás, olvasás)
- ismerje meg a tanuló népének dalait és a nagymesterek, valamint a mai szerzők alkalmas műveit
- zenei érdeklődésük felébresztése
- művészi ízlésük nevelése.

A tanító, a tanár tudatos, tervszerű munkájának szépségét a változatos lehetőségek adják meg:

- a tudatosság és érzelmi átélés (jó hangulat, humor)
- a tervszerűség és rugalmas alkalmazkodás az adott helyzethez
- az egyéni megnyilvánulás mellett az egész osztály átállása
- a szép beszéd, magyarázat mellett a metakommunikáció, gesztus, arcjáték alkalmazása
- az irányítás mellett a gyermekcsoporthoz tartozás.

A legszebb és egyben legnehezebb feladat megtalálni ezek egyensúlyát és arányát. A zenei nevelés az öröm, a vidámság, a játékosság, a humor forrása kell hogy legyen. A pedagógus a meghatározó: cselekvése, viselkedése, arcjátéka a gyermekekre néha jobban hat, mint az okosan elmondott szavak.

Ádám Jenő, aki az első magyar énekeskönyv-sorozatot alkotta, a következőket írta le: Kövesse a tanító azt a módszert, melyet az általa ismert eljárások közül egyéni hajlandóságához és zenei előképzettségéhez képest legjobbnak tartva kiválaszt. Elengedhetetlenül

szükséges azonban, hogy a tanító a választott módszer lényegét, menetét és annak minden mozzanatát ismerje, azt a maga és a tanulók egyéniségéhez, valamint a magyar népi dalanyag természetéhez alkalmazni tudja (Forrai 1995: 97).

IRODALOMJEGYZÉK

Chrappán Magdolna: *A diszciplináris tantárgyaktól az integrált tárgyakig*, www.oki.hu
Forrai Katalin 1993. *Ének az óvodában*. Budapest: Editio Musica.
Magyar Értelmező Kéziszótár. Akadémiai Kiadó: Budapest, 1989.

Korelacija muzičkog vaspitanja sa ostalim predmetima

EVA BALAŽEVIĆ

Nastava muzičkog vaspitanja igra ključnu ulogu u razvijanju kulturnog identiteta deteta, njegovog muzičkog samoizražavanja. Intenzivno muzičko obrazovanje pomaže detetu da upotpuni svoja iskustva. Kada se korelacija koristi u nastavi muzičkog vaspitanja, pokušava se svesno tražiti tačka povezivanja sa ostalim predmetima. Ta veza može biti sledeća:

- maternji jezik: pravilna artikulacija reči, čitanje priča, pripovetki, recitovanje poezije u ujednačenom ritmu
- fizičko vaspitanje: koordinacija pokreta, pravilna upotreba organa za disanje, ritmički pokreti
- likovna umetnost: veze zasnovane na likovnoj, scenskoj, filmskoj umetnosti, arhitekturi, istoriji umetnosti, a kroz demonstraciju nastavnika.

Kroz muzičko vaspitanje detetu se otkrivaju raznolike niti povezanosti sa ostalim predmetima.

The correlation of music education with other subjects

EVA BALAŽEVIĆ

Teaching arts has a defining role in developing a child's cultural identity as well as music self-expression. An intensive music education helps build a child's experience and behavior. When using correlation between subjects in order to teach Arts, one tries to consciously look for possible points of connection between them. The connection with other subjects can be as follows:

- Native language: correct articulation, reading short stories/reciting poetry to rhythmic pulse
- Physical Education: coordination of movement, the proper use of respiratory organs, rhythmic motion

– Visual Arts: fine arts-, film-, architecture-, history of arts-based connections, through a teacher's demonstration.

Teaching Arts covers a versatile connections-thread. These correlations are revealed by the teacher, since a young child is not yet capable of coming up with such complex connections.